

**АНГЛІЙСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ
ТА ПОЛЬСЬКІЙ МОВАХ**

Велика Аліна Михайлівна,
старший викладач

Рудюк Владлена Олегівна,
Студентка

Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

Анотація: Глобалізація стимулює процес запозичень з англійської мови в українську та польську в різноманітних жанрах (публіцистичному, науковому, художньому, розмовному), що впливає на лексичний склад та особливості мов-реципієнтів. Одночасно відбуваються зміни із запозиченими лексемами як наслідок їхньої інтеграції в українську та польську мови. В статті надано ілюстративний матеріал, що базується на досліджуваних темах.

Ключові слова: англіцизми, англійські запозичення, адаптація запозичень, детермінологізація, тема.

Вступ. У сучасну епоху глобалізації англійська мова займає позицію світового лідера у різних сферах життя: від науки і технологій до культури та повсякденного спілкування. Її вплив охоплює більшість країн світу, формуючи нові мовні реалії та збагачуючи лексичні системи багатьох мов. Англійська стає не лише засобом міжнародного спілкування, а й джерелом запозичень, які проникають у словниковий запас інших мов, адаптуючись до їхніх фонетичних, морфологічних і граматичних норм. Українська та польська мови як представники слов'янської мовної групи не є винятком. У них англійські запозичення зустрічаються в багатьох сферах, таких як наука, бізнес, інформаційні технології, медіа та повсякденне спілкування. Водночас характер і ступінь адаптації англіцизмів залежать від соціокультурних і мовних

особливостей кожної країни. Вплив англійської мови на лексику української був предметом численних досліджень таких українських учених, як С. Караванський, Я. Голодованський, О. Скопненко, Б. Ажнюк, Ю. Жлуктенко, Л. Архипенко. Їхні наукові інтереси охоплюють процеси адаптації запозичених слів, їхню класифікацію та питання норм кодифікації. У свою чергу, проблеми використання слів іншомовного походження в польській мові вивчають такі мовознавці, як К. Лучинський, Е. Манчак-Вохльфельд, Б. Вальчак, А. Марковський та інші. Вивчення цього явища є надзвичайно важливим, оскільки дозволяє зрозуміти не лише механізми взаємодії мов, але й вплив глобалізації на культурні та соціальні процеси. Порівняння англійських запозичень в українській та польській мовах дозволяє виявити як спільні тенденції, так і унікальні аспекти, що відображають мовну ідентичність кожного народу.

Мета роботи. Аналіз англійських запозичень в українській та польській мовах, визначення їхніх спільних рис і відмінностей, а також оцінка їхнього впливу на сучасний стан мов.

Матеріали та методи. Матеріалом для дослідження є корпус англійських запозичень, взятих з українських та польських текстів різного жанру: публіцистичних, наукових, художніх, а також розмовної мови. Джерелами є друковані та електронні словники, наукові статті, засоби масової інформації та соціальні мережі. Методи дослідження включають в себе порівняльний аналіз (для визначення схожостей і відмінностей у способах адаптації англійських запозичень в українській та польській мовах); морфологічний і фонетичний аналіз (для вивчення змін у структурі слів при їх адаптації до мовних норм); семантичний аналіз (для дослідження зміни значень запозичених слів у новому мовному контексті).

Англійська мова у XXI столітті стала не лише засобом міжнародного спілкування, а й потужним інструментом культурного впливу. Її слова та вирази проникають у різні мови світу, змінюючи їхній лексичний склад та стилістичні особливості. В наукових дослідженнях термін «англіцизм» — це

різновид мовного запозичення: слово, його окреме значення, вислів тощо, які запозичені чи перекладені з англійської мови, також утворені за її зразком [1, с. 22]. Українська та польська мови не є винятком: вони активно засвоюють англіцизми, які адаптуються до національних мовних норм. За останні кілька років до активного словникового запасу цих мов увійшли запозичення з англійської, які не лише називають нові явища культурного та суспільного життя, але й поступово витісняють власні слова зі схожим або близьким значенням. Такі запозичення зазвичай заповнюють прогалини в лексичній системі, особливо в сферах, що швидко розвиваються. Це проявляється в усіх аспектах життя, зокрема в економічній та соціально-політичній сферах, де широкого поширення набули слова, що описують різні явища нової глобальної соціально-економічної формації, до створення якої прагне наше суспільство. Особливо значний вплив помітний у молодіжній культурі. Активний словник підлітків містить багато запозичень, які позначають різні напрямки та стилі сучасної музики, нові тенденції молодіжної моди або переосмислюють традиційні поняття.

До загальноновживаної мови потрапили слова з різних спеціалізованих сфер, які пройшли процес детермінологізації. Детермінологізація – перетворення терміну на загальноновживане слово [2, с. 139]. Цей процес був спричинений підвищенням освітнього рівня суспільства, активним впливом засобів масової інформації та популяризацією наукових знань з різних областей. Терміни, які ще двадцять років тому були властиві тільки представникам конкретних професій, стали широко вживаними і тепер часто використовуються в повсякденному спілкуванні сучасних освічених людей. Процес детермінологізації найбільше стосувався економіки, техніки та інформаційних технологій.

У нашому дослідженні ми поділили англіцизми за темами, щоб відслідкувати ступені адаптації, в яких одні зберігають свою оригінальну форму, інші зазнають змін відповідно до фонетичних та граматичних норм мови-реципієнта (Таблиця 1).

Таблиця 1

Лексична категорія	Англійське слово	Англіцизм в українській мові	Англіцизм у польській мові
Наука і техніка	laser, robot, scanner, radar, sensor, reactor, module, system, signal, generator, satellite, microscope, telescope, antenna, program, innovation, experiment, analysis	лазер, робот, сканер, радар, сенсор, реактор, модуль, система, сигнал, генератор, супутник, мікроскоп, телескоп, антена, програма, інновація, експеримент, аналіз	laser, robot, skaner, radar, czujnik, reaktor, moduł, system, sygnał, generator, satelita, mikroskop, teleskop, antena, program, innowacja, eksperyment, analiza
Комп'ютери та інтернет	monitor, mouse, email, website, software, hardware, server, browser, backup	монітор, мишка, імейл, вебсайт, софт, хард, сервер, браузер, бекап, завантаження	monitor, myszka, e-mail, witryna, oprogramowanie, sprzęt, serwer, przeglądarka, kopia zapasowa
Економіка, фінанси	budget, cash, investment, credit, bank, account, finance, transaction	бюджет, кеш, інвестиція, кредит, банк, рахунок, фінанси, транзакція	budżet, cash, inwestycja, kredyt, bank, konto, finanse, transakcja
Політика	election, leader, coalition, campaign, policy, reform, democracy, candidate, parliament, constitution, minister, diplomacy, summit, sanction, debate, referendum	елекція, лідер, коаліція, кампанія, політика, реформа, демократія, кандидат, парламент, конституція, міністр, дипломатія, саміт, санкція, дебати, референдум	elekcja, lider, koalicja, kampania, polityka, reforma, demokracja, kandydat, parlament, konstytucja, minister, dyplomacja, szczyt, sankcja, debata, referendum
Канцелярське приладдя	marker, clipboard, file, stapler, notebook, calculator	маркер, кліпборд, файл, папка, степлер, ручка, ноутбук (інше значення), калькулятор	marker, clipboard, plik, zszywacz, długopis, zeszyt, kalkulator
Мода	look, jeans, top, trend, style, brand, model, couture, vintage, accessory	лук, джинси, топ, тренд, стиль, бренд, мода, модель, кутюр, вінтаж, аксесуар	look, dżinsy, top, trend, styl, marka, moda, modelka, couture, vintage, dodatek
Морська справа	yacht, cargo, port, captain, compass, navigation	яхта, карго, порт, капітан, компас, навігація	jacht, cargo, port, kapitan, kompas? nawigacja
Спорт	football, trainer, fitness, match, goal, medal, coach, stadium	футбол, тренер, фітнес, матч, гол, медаль, коуч, стадіон	futbol, trener, fitness, mecz, gol, medal, trener, stadion
Здоров'я	fitness, stress, doctor, diet, therapy, vaccine, patient, clinic, diagnosis	фітнес, стрес, доктор, дієта, терапія, вакцина, пацієнт, клініка, діагноз	fitness, stres, doktor, dieta, terapia, szczepionka, pacjent, klinika, diagnoza
Розваги та культура	show, hit, concert, film, festival, album, actor, drama, theater, series, music, gallery, museum, event, video, club	шоу, хіт, концерт, фільм, фестиваль, альбом, актор, драма, театр, серіал, музика, нагорода, галерея, музей, івент, відео, клуб	show, hit, koncert, film, festiwal, album, aktor, dramat, teatr, serial, muzyka, galeria, muzeum, wideo, klub
Сервіс та послуги	service, manager, hotel, taxi, restaurant, salon	сервіс, менеджер, готель, таксі, ресторан, салон	serwis, menedżer, hotel, taksówka, restauracja, salon

В лексичній темі «Наука і техніка» англійські слова, як-от "laser", "robot", "microscope" в українській та польській мовах зазнають змін у транскрипції. Велика кількість запозичень з англійської мови пояснюється швидким проникненням у наше повсякдення новітніх технологій і масовим використанням комп'ютерної техніки, більшість назв якої походять з англійської мови. У польській мові англійські слова передаються з мінімальними змінами, зберігаючи оригінальне написання або додаючи

невеликі корективи для відповідності польській фонетиці (наприклад, «scanner» – «skaner» або «satellite» – «satelita»). В українській мові такі слова часто адаптуються до фонетичних і графічних норм, що зумовлює зміну літер або навіть додавання нових (наприклад, «program» – «програма»).

Наступна тема «Комп'ютери та інтернет». У цій категорії значна частина слів прийшла з мінімальними змінами. В польській мові слова на кшталт "email", "monitor", "server" часто залишаються без змін або з незначними корективами, як "e-mail" або "serwer". В українській мові більшість англіцизмів також передаються у спрощеному вигляді. Окремі слова, як-от "backup" або "software", в українській мові отримують морфологічну адаптацію. Замість оригінальних термінів використовуються коротші форми або запозичення, що зберігають значення, наприклад, "бекап" або "софт".

У темі «Економіка та фінанси» лексика містить велику кількість детермінологізованих назв, що стосуються економічних, банківських і фінансових сфер. Перехід до ринкової економіки зробив актуальними поняття, які раніше були відсутні у соціалістичному суспільстві. До цієї групи належать назви фінансових установ, професій, різних видів фінансових операцій і послуг, а також ділової документації та угод. Адаптація фінансових термінів у польській мові часто зберігає оригінальні англійські форми або лише незначно їх коригує. Наприклад, "budget" стає "budżet", "cash" залишається "cash". У той же час в українській мові більшість цих слів підлягає фонетичній адаптації, що може призвести до змін у написанні, наприклад, "кеш" або "транзакція".

Тема «Політика» об'єднує терміни, які стосуються державного управління, характерних для демократичних капіталістичних суспільств. Так як англо-американська модель суспільства вважається взірцем демократичних цінностей, велика частина нових термінів у цій галузі запозичується з англійської мови. Терміни теми «Політика», як-от "election", "leader", "campaign", в обох мовах адаптуються в основному через транскрипцію, зберігаючи значну схожість з оригіналом ("election" - "елекція", "leader" - "лідер"). Однак українська мова може змінювати англійські слова

більше, наприклад, у словах "коаліція", "реформа", де спостерігається певна морфологічна адаптація. Польська мова в цьому плані має схильність до графічної адаптації, де слова майже не змінюються (наприклад, "elekcja", "kampania", "debaty"). Ці терміни виглядають близькими до оригінальних англійських варіантів, що є характерним для польської лексичної практики.

«Канцелярське приладдя» - тема, яка суттєво поповнилася новими термінами завдяки зростанню кількості офісних професій, впровадженню сучасних методів взаємодії з аудиторією, а також збільшенню кількості тренінгів, презентацій та інших подібних заходів. Адаптація термінів у канцелярії, таких як "marker", "file", "notebook", в польській та українській мовах часто має схожу схему. У польській та українській мовах слова зберігають свою англійську форму з мінімальними змінами, хоча окремо можна виділити слово "notebook", яке в українську мову перейшло як позначення портативного персонального комп'ютера, що зовсім відрізняється від значення цього слова в англійській ("notebook" - a book or stack of paper pages that are often ruled and used for writing purposes).

Тема «Мода» є однією з найдинамічніших у поповненні завдяки впливу відомих брендів та модних блогів у соцмережах. Для створення більшого естетичного впливу на споживача назви нових товарів зазвичай залишають без перекладу. Терміни моди "look", "jeans", "style" та інші в польській та українській мовах в основному зберігають англійські форми, зокрема в польській, де майже всі слова залишаються у вигляді, близькому до оригіналу (наприклад, "styl", "top", "vintage"). В українській мові деякі слова адаптуються через фонетичні зміни, наприклад, "джинси" замість "jeans". Інші слова, як "тренд", "стиль", зберігають близькість до англійського написання, хоча в українській мові також можуть бути варіанти використання (наприклад, "стиль" замість "style").

Тема «Морська справа» є однією з найстаріших і включає запозичення, що почали поширюватися з англійської мови ще на початку ХХ століття. Це зумовлено тим, що Англія мала статус провідної морської держави та виступала

новатором у цій галузі. Адаптація термінів, таких як "yacht", "cargo", "navigation", в обох мовах здебільшого проходить через транскрипцію, але в польській мові залишаються менш вираженими зміни (наприклад, "jacht" замість "yacht"). В українській мові, як правило, використовуються форми, близькі до звуків мови, як "яхта" або "карго". Зміни можуть також стосуватися графічної адаптації, що зумовлює певні варіанти написання, наприклад, "navigation" в англійській і "навігація" в українській.

Специфікою тематичної групи «Спорт» є відносно велика кількість новітніх спортивних назв, які ще не зафіксовані лексикографічно, хоча ввійшли до слововжитку й часто використовуються засобами масової інформації в спортивних програмах, новинах, рекламі. Сюди відносимо назви видів спорту, спортивних ігор, спортсменів, знарядь, приміщень, змагань та термінів. Спортивні терміни, як-от "football", "trainer", "goal", "stadium", часто адаптуються через фонетичну транскрипцію: в обох мовах слова передаються з мінімальними змінами, однак у польській мові часто зустрічаються варіанти, що зберігають англійський вигляд, наприклад, "futbol", "trener". В українській мові більш помітні фонетичні зміни, як у словах "стадіон", "тренер".

В темі «Здоров'я» здебільшого терміни, що пройшли процес детермінологізації завдяки популяризації через засоби масової інформації, рекламу тощо. Основу цієї групи складають назви медичних обстежень, методів лікування та інших пов'язаних із цією сферою понять. Значну частину групи становлять косметичні засоби. Разом із цими термінами в повсякденне життя сучасної людини, особливо жінок, входять нові уявлення про здоров'я та красу. Англіцизми цієї категорії адаптуються через транскрипцію та морфологічні зміни. В обох мовах часто застосовується адаптація до фонетики (наприклад, "diet" або "clinic"), хоча польська мова може зберігати ближчі до оригіналу форми (наприклад, "fitness", "stress"). Наприклад, англіцизм до слова "vaccine" є тільки в українській – «вакцина», у польській це слово взагалі має інше графічне написання та звучання.

Запозичення з теми «Розваги та культура» яскраво демонструють вплив

поп-культури на наше повсякдення, коли весь світ організовує дозвілля, наслідуючи стереотипи голлівудської культури, активно поширюваної засобами масової інформації. Англійські запозичення здебільшого адаптуються через транскрипцію та майже не змінюють звучання. У польській мові ці слова так само зберігають англійську форму, іноді зазнаючи незначних змін, наприклад, "show" або "koncert".

Тема «Сервіс та послуги» відображає ключову глобальну тенденцію постіндустріальних країн — розширення сфери обслуговування, яке стало домінувати над виробничим сектором економіки. Англіцизми передаються через транскрипцію, наближену до звучання англійського слова, наприклад, сервіс, менеджер, готель, таксі. У польській мові спостерігається подібний процес, але з врахуванням польської фонетики, наприклад, *serwis*, *menedżer*, *hotel*, *taksówka*. У польській мові слова іноді набувають специфічного написання для відповідності правилам орфографії, наприклад, *menedżer* замість англійського *manager*.

Таким чином, англіцизми займають значне місце в лексиконах як української, так і польської мов, особливо у сучасних сферах життя, таких як технології, бізнес, мода, спорт, культура та ін. Популярність цих слів свідчить про глобалізацію та вплив англомовної культури на інші національні культури. Однак ступінь адаптації англіцизмів різниться: у польській мові вони частіше зберігають оригінальне написання, тоді як в українській зазнають більшої трансформації. Це демонструє відмінності в мовній політиці та підходах до інтеграції іншомовної лексики.

Висновки. У сучасному світі вплив англійської мови є неминучим і багатогранним. Англіцизми слугують містком для розуміння нових понять, які виникають у різних галузях життя. Проте важливо пам'ятати про необхідність збереження мовної ідентичності. Пошук балансу між запозиченнями та розвитком власної лексики є важливим завданням для мовознавців та суспільства загалом. Запозичення слів із англійської – це не лише виклик для мов, але й свідчення їхньої відкритості до змін та інтеграції в глобальний

контекст. Однак кожна мова повинна шукати способи зберігати свою унікальність, адаптуючи іншомовні слова відповідно до своїх традицій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Англiцизми // Мала фiлологiчна енциклопедiя / укладачi: Олександр Скопненко, Тетяна Цимбалюк. Київ: Довiра, 2007. 478 с.: iл. ISBN 978-966-507-209-6. С. 22.

2. Тодор О. Г. Детермiнологiзацiя / О. Г. Тодор // Українська мова: енциклопедiя / редкол.: Русанiвський В. М. (спiвголова), Тараненко О. О. (спiвголова), М. П. Зяблюк та iн. 2-ге вид., випр. i доп. Київ: Вид-во «Укр.енцикл.» iм. М. П. Бажана, 2004. С. 139–140.

3. Український тлумачний словник: Близько 250 000 слiв / укл. та гол. ред. В'ячеслав Бусел. Київ; Iрпiнь: Перун, 2016.

4. M. Grochowski, R. Przybylska, J. Waniakowa, K. Węgrzynek; red. P. Źmigrodzki. URL : <https://wsjp.pl/> (дата звернення: 03.12.2024).

5. Karpova, O. Modern English Dictionaries. A Foreign User's View // *Respectus Philologicus*. 2019. URL: <https://doi.org/10.15388/respectus.2019.36.41.19> (дата звернення: 03.12.2024).

6. Pearsall, J., Hanks, P., Soanes, C., & Stevenson, A. *Oxford Dictionary of English*. 2010. URL: <https://doi.org/10.1093/acref/9780199571123.001.0001> (дата звернення: 03.12.2024).

7. *Wielki słownik orthograficzny z zasadami pisowni i interpunkcji* / red. E. Polański. Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, 2011. 1125 s.

8. *Wielki słownik języka polskiego* / PAN ; Komitet red. : B. Batko-Tokarz, J. Bobrowski, A. Czelakowska,